

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในภาคเหนือ¹

ศิริพร ศิริปัญญาวัฒน์

สาคร ศรีสวัสดิ์

เศรษฐกรอาวุโส ส่วนวิชาการ

1. บทนำ

ณ สิ้นปี 2549 ภาคเหนือมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ แล้วจำนวน 14,579 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 19.5 ของทั้งประเทศ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม โดยอาศัยการจัดตั้งในลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียน แต่การจัดตั้งดังกล่าวต้องใช้เวลาในการสะสมเงินทุนของสมาชิกให้เพียงพอ เพื่อรองรับความต้องการกู้ยืมของสมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ ดังนั้น การให้เงินทุนเพิ่มเติมจำนวน 1 ล้านบาทจากภาครัฐในโครงการกองทุนหมู่บ้านฯ จึงเป็นการสร้างทางลัดให้ประชาชนในหมู่บ้านสามารถนำเงินทุนที่ได้มาบริหารให้สมาชิกได้กู้ยืม เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่ แต่จากความเคยชินกับรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของภาครัฐในอดีต ทำให้ประชาชนที่เคยได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบเดิมมองว่าเงินเพิ่มเติมกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นเงินที่มีลักษณะเหมือนการช่วยเหลือเช่นที่ผ่านมา จึงไม่จำเป็นต้องชำระคืนก็ได้ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่มุ่งหวังให้เงินจำนวน 1 ล้านบาทเป็นทุนประเดิมให้ชุมชนสร้างดอกผลเพื่อขยายเงินทุนให้กับสมาชิกอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต้องกู้ยืมต่อไป

ดังนั้น ในบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้กองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ รวมถึงศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และผลของนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ โดยได้ทำการสำรวจกองทุนหมู่บ้านฯ ตัวอย่างในเขตพื้นที่ภาคเหนือรวม 13 กองทุน แบ่งเป็นภาคเหนือตอนบน 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 2 กองทุน และจังหวัดเชียงรายจำนวน 5 กองทุน และภาคเหนือตอนล่างอีก 2 จังหวัด คือ จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 3 กองทุน และจังหวัดนครสวรรค์จำนวน 3 กองทุน ซึ่งจะครอบคลุมทั้งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จ (AAA ตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย) และกองทุนที่ไม่ประสบความสำเร็จ (AA, A ตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย) โดยผลจากการสำรวจสรุปได้ในหัวข้อถัดไป

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ในภาคเหนือ

ประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับประชาชน

ก) **การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนฯ** หากสมาชิกมีความรับผิดชอบและมีวินัยในการชำระเงินให้ตรงตามเวลาและนำเงินไปใช้ประกอบอาชีพตามที่ได้แจ้งไว้ จะช่วยให้ไม่เกิดปัญหาในการชำระเงินคืนในภายหลัง นอกจากนี้ การที่สมาชิกมีความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของการเป็นเจ้าของทุนและรักษาผลประโยชน์ของกองทุน จะช่วยให้การดำเนินงานของกองทุนฯ เป็นไปด้วยดี

ข) **คุณภาพกรรมการ กระบวนการเลือกสรร** คณะกรรมการควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบ รวมถึงจะต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและเต็มใจที่จะเข้ามาบริหารกองทุน ในส่วนของภาคเหนือ หากกรรมการมีความรู้ด้านบัญชี และมีประสบการณ์ในการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ฯ มาก่อน จะช่วยให้การดำเนินงานของกองทุนฯ ประสบความสำเร็จ แต่หากกรรมการไม่มีความซื่อสัตย์แล้ว อาจเกิดการยักยอกเงินไปใช้ส่วนตัว ซึ่งในบางกองทุนฯ สมาชิกได้นำเงินมาชำระคืนที่กรรมการแล้ว แต่กรรมการไม่ได้นำเงินไปฝากไว้ที่ธนาคาร ทำให้เกิดปัญหาหนี้สูญและการฟ้องร้องตามมา

¹ ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้ เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนโดยเฉพาะ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับกระบวนการเลือกสรรคณะกรรมการเข้ามาดำเนินงานในครั้งแรก เป็นไปตามระเบียบที่ทางสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทพ.) วางไว้ แต่จากการสำรวจพบปัญหาว่า บางหมู่บ้านในเขตภาคเหนือ ให้ความเห็นว่าจำนวนกรรมการที่กำหนดมีมากเกินไป ควรกำหนดจำนวนกรรมการให้เป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละหมู่บ้านดีกว่า กรรมการที่มีมากเกินไปอาจได้บุคคลจำนวนหนึ่งที่ไม่มีความรู้ความสามารถและไม่มีส่วนร่วมในการทำงาน ดังนั้น ในการเลือกสรรกรรมการต้องพิจารณาคนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานด้วย นอกจากนี้ ในการเปลี่ยนคณะกรรมการตามวาระในกองทุนฯ บางแห่ง ไม่มีการมอบหมายงานต่อหรือเป็นพี่เลี้ยงสอนงาน ทำให้การดำเนินงาน ของ กองทุนฯ ไม่ต่อเนื่อง

ค) **ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนฯ** สมาชิกบางรายยังมีความเข้าใจว่า เงินกองทุนฯ เป็นเงินของรัฐบาล หากไม่มีเงินจ่ายก็ให้จ่ายเฉพาะดอกเบี้ยก่อน หรือหากเงินหมดทางรัฐจะเอามาให้ใหม่อีก ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ขณะเดียวกันกรรมการในบางกองทุนฯ ยังไม่สามารถชี้แจงกฎระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกเข้าใจและยอมรับได้ ขาดการสื่อสารประชุมชี้แจงกับสมาชิก ทำให้สมาชิกยังไม่ค่อยรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของเงินทุน

ง) **วัฒนธรรมท้องถิ่น** วัฒนธรรมท้องถิ่นในภาคเหนืออยู่กันโดยอาศัยความเอื้ออาทรและประนีประนอมกันเป็นหลัก ทำให้บางครั้งเมื่อมีปัญหาสมาชิกไม่ยอมชำระหนี้คืน คณะกรรมการก็ไม่อยากมีปัญหากับสมาชิก จึงยอมผ่อนผันให้เรื่อยมาโดยไม่กำหนดเวลาชำระคืน ทำให้กระบวนการฟ้องร้องไม่เกิดขึ้น ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงต่อการดำเนินงานกองทุนฯ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สมาชิกรายอื่นที่จะไม่ชำระหนี้ตามตัว

จ) **การใช้เงินตามเป้าหมายที่กำหนด** กองทุนใดที่มีคณะกรรมการติดตามว่าสมาชิกนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ โดยอาจแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และแต่ละกลุ่มมีกรรมการคอยดูแล จะช่วยลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นเสียในอนาคตได้

ฉ) **Lessons learned/sharing ระบบเครือข่าย** การประสานงานระหว่างเครือข่ายกองทุนทุกระดับ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทุน ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ช่วยกันแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน พัฒนาอาชีพ ตลอดจนบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แต่ที่ผ่านมายังพบว่า เครือข่ายมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหามากในพื้นที่ย่อยๆ

2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับรัฐบาล

ก) **ระบบประเมิน บทบาทภาครัฐ การฟ้องร้อง ความช่วยเหลือจากทางการ** จากการสัมภาษณ์กรรมการกองทุนฯ ให้ความเห็นว่า ระบบการประเมินกองทุนฯ 2 ครั้งที่ผ่านมา มีวัตถุประสงค์ของการประเมินแตกต่างกัน ทำให้บางกองทุนฯ ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงไม่ได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับ AAA ทั้งที่มีผลการดำเนินงานดี นอกจากนี้ ยังให้ความเห็นว่า ภาครัฐยังคงขาดการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ขาดการส่งเสริมอาชีพอย่างจริงจัง และขาดการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม เมื่อกองทุนฯ มีปัญหา

เมื่อมีการฟ้องร้องเกิดขึ้น ไม่ว่ากองทุนฯ จะเป็นนิติบุคคลแล้วหรือไม่ ยังคงเป็นเรื่องที่คนในกองทุนฯ ต้องฟ้องร้องกันเอง และผูกพันกับบุคคลที่เป็นผู้ฟ้องร้อง ทั้งที่ผู้ฟ้องร้องไม่ต้องการจะทำเช่นนั้น แต่หากได้รับความช่วยเหลือจากทางการ เช่น จัดให้มีนักกฎหมายของกองทุนฯ หรือมีอัยการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานฟ้องร้องโดยเฉพาะเป็นผู้ดำเนินการแทน ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งได้ นอกจากนี้ ทางการควรจัดสรรงบประมาณในการสัมมนาหรือจัดอบรมความรู้ทางด้านการจัดทำบัญชี/กฎหมายให้แก่กองทุนฯ ด้วย

ข) **กองทุนฯ ไม่เป็นนิติบุคคล** การที่กองทุนฯ ไม่เป็นนิติบุคคล ทำให้การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากกองทุน เช่น การฟ้องร้อง จะผูกพันเฉพาะบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้ ในพื้นที่ภาคเหนือพบว่า คณะกรรมการยังมีความสับสนในระเบียบว่าฟ้องร้องได้หรือไม่ เพราะคิดว่ากองทุนฯ ยังไม่เป็นนิติบุคคล และแม้ว่าในปัจจุบันกองทุนฯ จะเป็นนิติบุคคลแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจแก่คณะกรรมการและสมาชิกในการเป็นนิติบุคคลของกองทุนฯ ด้วย

ค) **การสื่อสารเรื่องจุดประสงค์ของกองทุนฯ** กองทุนฯ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ โดยให้มีการบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน แต่จากการสำรวจพบว่า สมาชิกกองทุนฯ ยังไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกองทุนฯ อย่างชัดเจนจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้สมาชิกบางรายนำเงินที่ได้จากกองทุนไปชำระหนี้ครอบครัวแทนการลงทุนเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ นอกจากนี้ สมาชิกบางรายเข้าใจว่าเป็นเงินให้เปล่า จึงไม่ชำระหนี้คืน

ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับธนาคาร

ก) *ระยะทางจากชุมชนถึงธนาคาร* เนื่องจากพื้นที่ในภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงมีบางหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองและธนาคาร จากการสำรวจพบว่า บางกองทุนฯ อยู่ห่างไกลธนาคาร การเดินทางไม่สะดวก สมาชิกจะนำเงินไปชำระคืนที่กรรมการเพื่อรวบรวมไปชำระคืนในครั้งเดียว หากกรรมการที่รวบรวมไม่ซื่อสัตย์ อาจเป็นช่องทางที่นำไปสู่การทุจริตของกรรมการที่รวบรวมเงินได้ส่วนกองทุนฯ ที่อยู่ไกลธนาคาร สมาชิกมักจะนำเงินไปชำระคืนที่ธนาคารด้วยตนเอง

ข) *การแข่งขันระหว่างธนาคาร* กองทุนฯ ที่จะได้รับเงินต่อยอดเพิ่มอีก 1 แสนบาท (บัญชี 2) จากธนาคารกรุงไทย / ธกส. / ธนาคารออมสิน นั้น จะต้องเป็นกองทุนฯ ที่ได้รับการประเมิน AAA แต่ในทางปฏิบัติ กรอบการพิจารณาให้สินเชื่อเป็นดุลพินิจของแต่ละธนาคาร ประกอบกับมีการแข่งขันระหว่างกัน ทำให้บางครั้งกองทุนฯ ที่ยังไม่ได้รับการพิจารณารับรองเป็นกองทุนระดับ AAA ได้รับสินเชื่อ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาภายหลัง เนื่องจากกองทุนฯ มีความเข้มแข็งไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการแย่งลูกค้าเงินฝากระหว่างธนาคารเพื่อให้กองทุนฯ มาเปิดบัญชีกับตนเอง

2.4 ปัจจัยเกี่ยวกับทั้งประชาชน ภาครัฐ และธนาคาร

ก) *Interaction ระหว่างภาครัฐกับธนาคาร*

- การแยกบัญชีระหว่างการปล่อยกู้ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลกับการปล่อยกู้ของธนาคารเพื่อเหตุผลทางธุรกิจ จำเป็นที่ภาครัฐต้องสร้างให้ธนาคารมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเงินในบัญชีกองทุนด้วย มิใช่มีบทบาทเป็นเพียงตัวกลางธุรกรรมทางการเงินเท่านั้น

- วิธีปฏิบัติในการปล่อยสินเชื่อต่อยอดของ ธกส. และธนาคารออมสิน ไม่เหมือนกัน (ธนาคารออมสินให้ผ่านคณะกรรมการอำเภอ ขณะที่ ธกส. พิจารณาเอง) ซึ่งภาครัฐควรเข้ามาดูแลให้มีหลักเกณฑ์เดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดการปล่อยสินเชื่อให้กับกองทุนฯ ที่ยังไม่มีความพร้อมจากการเร่งทำยอดปล่อยสินเชื่อของธนาคาร

ข) *Interaction ระหว่างธนาคารกับประชาชน*

- ในการส่งเงินชำระคืนของสมาชิกที่ธนาคารพร้อมกัน ทำให้เกิดการกระจุกตัวและแออัด เนื่องจากทางธนาคารมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ

- ทางธนาคารควรให้ความช่วยเหลือในการสอนจัดทำบัญชี รวมถึงเข้ามาตรวจสอบระบบบัญชีของกองทุนที่เป็นอยู่ว่าทำถูกต้องหรือไม่ เพื่อจะได้มีบัญชีที่เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน

ค) *Interaction ระหว่างภาครัฐกับประชาชน*

- ขาดบทลงโทษหมู่บ้านและลัทธิการเอาอย่างหมู่บ้านที่ล้มเหลว หรือแม้กระทั่งในกองทุนเดียวกัน ยังเกิดการเลียนแบบว่าหากกรรมการกองทุนไม่ยอมชำระเงินคืน สมาชิกก็ไม่ชำระเงินคืนด้วย

- การประสานงาน 3 ฝ่าย ระหว่างสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด (สพจ.) สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) และประชาชนเป็นไปอย่างล่าช้า โดยในภาคเหนือพบว่า เมื่อเกิดปัญหาถึงขั้นฟ้องร้อง ทาง สพจ. ไม่มีอำนาจจัดการจึงไม่สามารถเข้าไปช่วยแก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ต้องประสานงานและส่งเรื่องไปยัง สทบ. ที่กรุงเทพฯ ให้เป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหา

- การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของ กทบ. เข้ามามีบทบาทในการติดตาม แนะนำ และจัดทำบัญชี ตลอดจนเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับกองทุนมากขึ้น เพราะที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของ กทบ. จะทำงานด้านธุรการเป็นส่วนใหญ่

2.5 KPI ไม่ชัดเจน ที่ผ่านมามีเป้าหมายหลายอย่างที่คาบเกี่ยวกัน และยังไม่มียุทธศาสตร์เป้าหมายใดเป็นตัววัดที่ดีกว่ากัน เช่น

ก) *การเร่งเบิกจ่าย* ในระยะเริ่มต้นยังเป็นการเบิกจ่ายอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่การใช้อัตราการเบิกจ่ายเป็นตัวชี้วัด ทำให้มีการเร่งเบิกจ่ายเร็วขึ้น ขณะที่กองทุนฯ บางแห่งยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานที่ดี

ข) จำนวนกองทุน พิจารณาจากจำนวนกองทุนที่ได้รับจัดสรรและโอนเงินแล้ว

ค) ความยั่งยืนของกองทุนฯ เป็นการวัดถึงการดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมาว่ามีความยั่งยืนหรือไม่ หากกองทุนใดที่เคยได้รับการประเมินเป็น AAA ในครั้งแรก แล้วครั้งที่ 2 ยังคงได้ AAA อยู่ แสดงว่ากองทุนนั้นมีความยั่งยืน

ง) การดำเนินงานกองทุนฯ ที่ผ่านมามีผลกระทบต่อภาระหนี้ภาคประชาชนได้หรือไม่ การดำเนินงานกองทุนที่ผ่านมาช่วยลดภาระหนี้ในระบบได้ในระดับหนึ่ง เพราะเป็นนโยบายที่เปิดช่องทางให้ประชาชนได้เข้าถึงสินเชื่อ

3. ผลของนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ

ก) มุมมองของ ธกส./สพจ. ผลสำเร็จของนโยบายอยู่ที่ตัวสมาชิกและการเลือกอาชีพเป็นหลัก โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ซึ่งผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมาถือว่าประสบความสำเร็จ โดยมองว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ เพราะมีส่วนช่วยขยายการลงทุน ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ช่วยเพิ่มรายได้ และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้น เนื่องจากคนที่ยากจนจริงๆ จะไม่สามารถกู้ผ่านระบบสถาบันการเงินได้ นอกจากนี้ ยังช่วยลดภาระหนี้ในระบบอีกด้วย แต่ปัญหาคือ การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ ซ้ำเกินไป เพราะครัวเรือนเป็นหนี้ก่อนหน้านั้นแล้ว ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ข) ผลการประเมินกองทุนฯ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินกองทุนในพื้นที่ภาคเหนือ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 พบว่า กองทุนที่ได้รับเกณฑ์ AAA มีจำนวนลดลง ขณะที่กองทุนที่ได้รับเกณฑ์ AA, A มีจำนวนเพิ่มขึ้น และเมื่อมีการถ่วงน้ำหนักให้แต่ละกองทุนที่ต่างกันพบว่า ผลการประเมินในภาพรวมลดลงจากคะแนน 2.29 เหลือ 2.05 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวัตถุประสงค์การประเมินทั้งสองครั้งต่างกัน จึงควรระมัดระวังในการเปรียบเทียบด้วย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านในภาคเหนือ

วัตถุประสงค์	การประเมินครั้งที่ 1				การประเมินครั้งที่ 2			
	เพื่อประเมินพื้นฐานและความเข้าใจในการบริหารกองทุน				เพื่อส่งเสริมการพัฒนากองทุนให้เดินไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน			
เกณฑ์	AAA	AA	A	รวม	AAA	AA	A	รวม
จำนวน	4,871	10,120	393	15,384	2,226	10,903	1,450	14,579
ถ่วงน้ำหนัก	14,613	20,240	393	2.29	6,678	21,806	1,450	2.05

หมายเหตุ : 1. การถ่วงน้ำหนัก ให้คะแนนกองทุนที่ได้ AAA = 3, AA = 2 และ A = 1
2. การประเมินครั้งที่ 2 ครอบคลุมร้อยละ 90 ของจำนวนกองทุนทั้งหมด

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านในภาคเหนือถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และเป็นนโยบายที่ดีที่ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสขยายการลงทุน เสริมสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ รวมทั้งยกกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น และยังช่วยลดปัญหาหนี้ในระบบอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ที่พบว่า ยังมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ ไม่ว่าจะเป็นขาดการสื่อสาร ประชุมชี้แจง ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกเข้าใจว่าเป็นเงินของรัฐบาล คณะกรรมการบางรายไม่มีความรู้ความสามารถ มีปัญหาการฟ้องร้องเมื่อไม่ชำระหนี้คืน เป็นต้น

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

1) สร้างความตระหนักแก่สมาชิกว่า เงินกองทุนเป็นเงินของสมาชิกทุกคน ไม่ใช่เงินของรัฐบาล และปลูกฝังเรื่องการเงินไปใช้ให้

ถูกต้อง

- 2) ส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุน เน้นให้คณะกรรมการมีการสื่อสารกับสมาชิกมากขึ้น และสนับสนุนให้เครือข่ายชุมชนทุกระดับเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่กองทุนที่มีปัญหา
- 3) ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของ สฟจ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ด้านบัญชีและด้านกฎหมายแก่คณะกรรมการ
- 4) ทางการควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นนิติบุคคลของกองทุน เพื่อให้กรรมการและสมาชิกทราบบทบาทและกฎระเบียบอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาฟ้องร้องเกิดขึ้น
- 5) การปล่อยสินเชื่อเพื่อต่อยอดกองทุนหมู่บ้านของธนาคาร (บัญชี 2) ควรปล่อยสินเชื่อให้กับกองทุนฯ ที่มีความพร้อมและเข้มแข็งระดับ AAA เท่านั้น เพื่อให้การปล่อยสินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) เมื่อเกิดปัญหาถึงขั้นฟ้องร้องขึ้น แต่ทาง สฟจ. ไม่สามารถเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงทีนั้น จึงควรมีการให้อำนาจแก่ประธานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด (คือผู้ว่าราชการจังหวัด) ในการจัดการเมื่อมีปัญหารุนแรงเกิดขึ้น
- 7) ทางการควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการวัดความสำเร็จของกองทุน
- 8) เพื่อป้องกันการนำเงินกองทุนไปใช้ชำระหนี้ในระบบและจัดระบบการมีกองทุนซ้ำซ้อนกันหลายกองทุน จึงเสนอให้มีการบูรณาการใหม่ โดยปรับการชำระเงินคืนในแต่ละกองทุนให้ตรงกัน เพื่อที่จะได้รู้วามสมาชิกแต่ละคนกู้ที่กองทุน หากมีหลายกองทุนจะได้วางแผนให้ลดเหลือ 1 กองทุน